

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Verksamhetsberättelse 2024

Allmänt om verksamheten

Stiftelsen är ideell och verkar för att ge papperslösa tillgång till offentligt finansierad vård på lika villkor som för övriga invånare i enlighet med medicinsk-etiska principer, samt sprider information och skapar debatt kring allas rätt till lika vård. Stiftelsen har sitt säte i Göteborg.

Främjande av ändamålet

Rosengrenska stiftelsen är ett frivilligt nätverk av vårdpersonal i Göteborg, som arbetar för vård på lika villkor för personer som befinner sig i en papperslös situation. Rosengrenska bildades 1998, efter att det uppmärksammats att flyktingar som fått avvisningsbesked och levde under jorden i Sverige, inte hade självklar och lika rätt till vård. Rosengrenska har sedan starten tre mål för verksamheten:

1. **Att avskaffa oss själva** Sjukvård borde inte behöva lita till ideella krafter.
2. **Att sprida kunskap** Om papperslösas situation, hälsa och tillgång till vård.
3. **Att erbjuda vård** När papperslösa inte får tillgång till eller vågar söka den vanliga vården.

Rosengrenskas verksamhetsmål ligger i linje med FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, yrkesetik inom vården, Patientsäkerhetslagen och Hälso- och sjukvårdslagen.

Sverige har ställt sig bakom FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och ratificerat ett stort antal konventioner där alla människors rätt till hälsa beskrivs såsom FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. I den förstnämnda konventionen fastslås följande:

"Konventionsstaterna erkänner rätten för var och en att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa."

I konventionen om barnets rättigheter fastslås att:

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

"Konventionsstaterna erkänner barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering. Konventionsstaterna skall sträva efter att säkerställa att inget barn är berövat sin rätt att ha tillgång till sådan hälso- och sjukvård."

Att knyta tillgång till vård och behandling inom hälso- och sjukvården, till vilken juridisk status en person har, står i strid med Hälso- och sjukvårdslagen och Patientsäkerhetslagen.

"Hälso- och sjukvårdspersonalen ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet." Patientsäkerhetslagens (SFS 2010:659) 6 kap 1§.,

"Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde i vården". Hälso-och sjukvårdslagen (1982:763) 2§.

Rosengrenskas arbete har i praktiken förändrats flera gånger sedan starten 1998, beroende på hur behovet av vård sett ut i patientgruppen och rådande nationell lagstiftning avseende papperslösas tillgång till hälso- och sjukvård. Initialt arbetade Rosengrenskas med vårdförmedling genom en bemannad jourtelefon, där patienter i behov av vård sammanfördes med vårdgivare inom eller genom nätverket av frivilliga.

Från 2004 fram till slutet av 2017 hade Rosengrenska stiftelsen en fast mottagningskväll i veckan, bemannad med frivillig vårdpersonal och administrativ personal. Under perioden 2008–2015 hade Röda Korset och Rosengrenska ett samarbetsavtal om vård för papperslösa, som bland annat innebar möjligheten att anställa två sjuksköterskor för att organisera arbetet. Detta var en viktig förändring i en period då behoven i gruppen var stora och tillgången till vård mycket begränsad. Fram till 2015 drevs mottagningen i praktiken på motsvarande primärvårdsnivå, vilket skiljer sig från dagens verksamhet. P.g.a. svårigheter att bemanna mottagningen övergick vi 2018 till att ha mottagning varannan vecka.

Övergången från en huvudsaklig uppgift som vårdgivare till att istället verka som en vårdförmedling, skedde successivt efter 1 juli 2013, när den lagstiftning vi har idag infördes. *Lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd* innebär att vuxna som lever i papperslöshet, som tidigare endast haft rätt till akut och omedelbar vård, numera har juridisk rätt till samma omfattning av vård som asylsökande vuxna, det vill säga så kallad "vård som inte kan anstå". Barn i papperslöshet fick i och med den nya lagen rätt till fullständig hälso- och sjukvård.

I samband med att lagen infördes fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att definiera det juridiska begreppet "vård som inte kan anstå". I rapporten *Vård för papperslösa – vård*

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

som inte kan anstå, dokumentation och identifiering vid vård till personer som vistas i landet utan tillstånd, som gavs ut februari 2014, konstaterade Socialstyrelsen att begreppet vård som inte kan anstå "inte är förenligt med medicinsk yrkesetik, inte är medicinskt tillämpligt i sjukvården och riskerar att äventyra patientsäkerheten.", samt förtydligade att "Bara behandlande läkare eller annan ansvarig vårdpersonal som har kunskap om patientens individuella förutsättningar kan bedöma vilka åtgärder som krävs och när". Trots denna allvarliga kritik från Socialstyrelsen finns begreppet kvar, i den lag som reglerar tillgången till vård för asylsökande och papperslösa.

Den förändrade lagstiftningen har trots nämnda brister och begränsningar, inneburit en betydande förbättring avseende tillgången till vård för personer som lever i papperslöshet. Rosengrenska ser emellertid fortfarande betydande hinder i vården för personer i papperslöshet, vilket innebär att Rosengrenskas verksamhet fortfarande behövs:

- Kunskapen om lagen om rätt till vård för papperslösa brister inom vården vilket leder till att patienter felaktigt nekas vård och feldebiteras.
- Det finns en okunskap om lagen om rätt till subventionerad vård för papperslösa i den papperslösa patientgruppen. Det är vanligt med rädsla att söka vård relaterat till vårdkostnader eller oro inför myndighetskontakt.
- Papperslösa lever i stor ekonomisk utsatthet och har i regel inte tillgång till ekonomiskt nödbistånd, vilket i praktiken blir ett hinder i tillgång till vård. Många papperslösa personer har svårt att betala ens subventionerade vårdrelaterade utgifter. De särskilda regler som gäller för receptförskrivning för papperslösa och som innebär att patienten betalar 50 kr för receptbelagd medicin, är i stor utsträckning okända för läkare: recept utan korrekt kod innebär att patienten blir fullbetalande och inte har råd att hämta ut sina läkemedel.
- Lagens skrivning om rätt till "vård som inte kan anstå" för vuxna papperslösa är otydlig och leder till att enskild vårdpersonal åläggs att bedöma vilken vård som kan eller inte kan anstå. Bristen på klara riktlinjer och okunskap om hur begreppet i praktiken ska hanteras medför en försvagad patientsäkerhet, ökad osäkerhet och stress hos personal och patienter.
- Aktuell forskning visar att utöver en försämrad fysisk hälsa så är den psykiska ohälsan utbredd hos papperslösa migranter, med hög andel depression, ångest, suicidtankar och posttraumatisk stress. Samtidigt ser vi att papperslösa med psykisk ohälsa nekas bedömning och behandling i vården och att "vård som inte kan anstå" tolkas särskilt snävt för denna grupp.

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

- Begreppet "tandvård som inte kan anstå" är extra problematiskt. Detta då alla människor i Sverige betalar höga egenavgifter i tandvården vilket gör subventionerad tandvård för papperslösa till en känslig fråga och många behandlare vill vara restriktiva. Den offentliga tandvården har också generellt ett högt patienttryck och har ofta svårt att ta emot nya patienter för annat än akut tandvård.

Utöver mottagningsarbetet bedriver Rosengrenska stiftelsen kunskapsförmedling och påverkansarbete för vård på lika villkor, i syfte att påverka och sprida kunskap om papperslösas hälsa och tillgång till vård.

Rosengrenskas har genom åren bidragit med kunskapsunderlag till en rad statliga rapporter och deltar i nationella och internationella nätverk, vilket bland annat lett till att liknande kliniker startat på flera håll i Norden. Rosengrenska var en av initiativtagarna till det nationella Rätt till vård-initiativet, ett nätverk bestående av frivilligorganisationer, kyrkor, fack- och yrkesförbund, som bildades 2008 sedan Sverige fått skarp kritik från FN för diskriminering av papperslösa i vården. För närvarande finns omkring 80 organisationer representerade i Rätt till vård-initiativet och nätverket har gjort fyra gemensamma uttalanden om krav på vård på lika villkor, 2009, 2014, 2017 och i maj 2023 presenterades ett gemensamt uttalande från vårdprofessionerna angående Tidöavtalets förslag till inskränkningar i rätten till hälsa.

Under 2024 har regeringen och dess samarbetsparti argumenterat för en angiverilag, alltså att statsanställda skall ha en skyldighet att rapportera människor i en papperslös situation man möter i sin verksamhet till Polisen och Migrationsverket. Detta har lett till kraftfulla protester från bland annat anställda i sjukvård, skola, socialtjänst och bibliotek. En angiveriplikt innebär ett agerande emot såväl mänskliga rättigheter som dessa gruppers yrkesetik och en angiverilag skulle försvåra eller omöjliggöra de arbetsuppgifter man har. Rosengrenska har deltagit i arbetet att samla och manifestera motståndet tillsammans med bland annat Rätt till vård-nätverket, Civil Rights Defenders och fackföreningar. Vi deltog också som medarrangörer och med talare vid en manifestation på Gustav Adolfs torg 241130.

Debatten om regeringens repressiva förslag har medfört ökad rädsla och minskad tillit till sjukvård och andra myndigheter i vår patientgrupp. Vi ser också att man på vissa håll, även i sjukvården, tillämpar förslag som hörts i debatten trots att de inte beslutats.

Motståndet mot en angiverilag bidrog sannolikt till att den statliga utredningen drog tillbaka förslaget om att sjukvård, skola och socialtjänst skulle omfattas av lagen. Utredningens förslag är ändå mycket långtgående i andra avseenden och kommer ändå att få effekter för hälso- och sjukvården. Utredningen kommer att skickas ut på remiss under 2025.

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Verksamhetsåret 2024

Mottagningen

Mottagningen har haft öppet en dag varannan vecka och vi bedömer att det fungerar bra för våra besökare. Under 2024 har vi kunnat upprätthålla samma utbud som tidigare. Det gäller vår vårdförmedlande funktion - d.v.s. bedömning/screening av hälsotillstånd hos sjuksköterska, psykolog/psykiater eller tandläkare för hänvisning eller remiss till lämplig instans inom vården. Vi är också behjälpliga med vårdhinder - d.v.s. besökare som har ärenden som rör sig om misstänkt nekad vård eller felaktiga fakturor från vården. (Se separat info nedan) I vår kassa ges ekonomisk ersättning för vårdrelaterade utgifter samt ekonomiskt bidrag till föräldrar, som har barn upp till 18 månaders ålder - s.k. barnpeng. Vi ger också reseersättning för patienter med stora vårdbehov och regelbundna besök i sjukvården. En gång i månaden kommer optiker från Vision for All och erbjuder synundersökning och glasögon vid behov. Rosenjuristerna erbjuder juridisk rådgivning och i verksamheten ges också stöd i sociala frågor.

Majoriteten av de papperslösa som kom till mottagningen 2024 var från Iran, Bosnien, Irak, Serbien och Albanien. De flesta är födda på 50- eller 60-talet och vi ser att vi har ett ökat antal äldre besökare och färre yngre. Tidigare år har det varit ungefär lika många män och kvinnor som besökt mottagningen, men sedan 2019 är det en större andel kvinnor. Det är en heterogen grupp. Vi har inte tillförlitlig statistik på hur länge våra besökare har levt som papperslösa. Många har dessutom gått in och ut ur papperslöshet, i och med nya ansökningar och avslag på asyl. Några har rest ut ur Sverige, och sedan kommit tillbaka. En del lever med sina familjer och barnen går på skola och förskola, andra är ensamma och många lever med vänner eller landsmän. Några få är hemlösa. Några har lärt sig svenska, jobbar svart och är relativt väl insatta i hur sjukvården fungerar, men många är helt ovetande om sina rättigheter.

Under 2024 har vi, liksom året innan, frågat våra förstagångsbesökare hur de hittat till oss, och majoriteten svarar att de fått reda på det av någon de känner eller via kyrkan.

Varje mottagningskväll har vi träffat i snitt 27 personer. En siffra som tydligt sjönk i samband med Covid-19 restriktionerna samt vår begränsning av antalet patienter och av vad man kunde få hjälp med hos oss. Vi hade 619 besökare under 2024 vilket är en minskning jämfört med 2023 då det var 652 besökare. Under 2024 var det vanligaste skälet till att besöka oss att få hjälp med ekonomisk ersättning för läkarbesök eller mediciner samt ekonomiskt bidrag till föräldrar som har barn under ett års ålder. Från och med 2022 redovisar vi också antal besökare som kommer för socialt stöd. Det kan vara hjälp med att få kontakt med socialtjänst, skola eller förskola för barn samt information om vilken hjälp de kan få från olika aktörer i civilsamhälle, kyrka och Göteborgs stad. Inom socialt stöd erbjuds också enklare juridisk rådgivning.

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Trots lagen från 2013 möter vi fortfarande personer som nekas vård, inte känner till sina rättigheter eller inte vågar ta sig till den vanliga vården. Besökare som har ärenden som rör sig om misstänkt nekad vård eller felaktiga fakturor från vården skrivs in till sjuksköterska på mottagningen för utredning.

För 2024 innebar detta att 28 fall av vårdhinder kunde identifieras.

Antal besökare:

	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015 (okt-dec)	2015 (jan-sep)	2014	2013	2012
Totalt antal besök	619	652	773	660	669	1392	1347	1664	1668	534		3161	3382	3166
Unika besökare	191	296	290	270	298	497	518	610	693	181	ca 583	849	795	762
Snitt per mottagningskväll	27	28	34	29	36	61	56*	35	35	45		65	69	65

* Från och med jan-2018 har mottagningen öppet varannan vecka.

I september 2015 slutar Röda Korset driva Rosengrenskas mottagning. Siffror fram till sep-2015 är baserad på dokument författade av sjuksköterskor anställda av Röda Korset.

Siffror unika besökare 2011-2014 är taget från dokumentet *Uppföljning av lag 2013:407 gällande 2014 till Statskontoret 150307*, skrivet av Anne Sjögren.

Siffror unika besökare 2009, 2010 o jan-sep 2015 är taget från Skärmväggen 20-årsjubileet, sammanställt material av Anne Sjögren.

Siffror totalt antal besök och snitt per mottagningskväll 2011-2014 är taget från dokumentet *Sammanställning antal besök* av Anne Sjögren och My Barkensjö

Siffror unika besökare är sedan sep-2015 framtaget av den person som haft uppgiften att arbeta med journalfilen i Excel.

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Ursprungsland:

	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015 (sep-dec)
Top-6- vanligaste	Iran	Iran	Iran	Bosnien	Somalia	Somalia	Afghani stan	Iran	Iran	Iran
ursprungsland, i	Bosnien	Bosnien	Bosnien	Irak	Afghani stan	Afghani stan	Irak	Albanie n	Albanie n	Bosnien
fallande ordning.	Irak	Irak	Albanie n	Afghani stan	Bosnien	Serbien	Bosnien	Bosnien	Nigeria	Albanie n
	Serbien	Afghani stan	Irak	Somalia	Irak	Bosnien	Albanie n	Nigeria	Kosovo	Irak
	Albanie n	Serbien	Serbien	Serbien	Serbien	Irak	Serbien	Afghani stan	Afghani stan	Afghani stan
	Somalia	Albanie n	Somalia	Iran	Iran	Iran	Iran	Serbien	Bosnien	Kosovo

Kvinnor / män:

	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015 (sep-dec)
Kvinnor	62%	60%	64%	64%	65%	62 %	55 %	56 %	54 %	51 %
Män	38%	40%	36%	36%	35%	38 %	45 %	44 %	46 %	49 %

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Ålder, född under tiotal:

	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015 (sep-dec)
2020-tal	1%	0	0%							
2010-tal	0%	1%	1%	2%	1%	2 %	1 %	2 %	2 %	Ej använt 2015
2000-tal	4%	5%	5%	4%	5%	3 %	3 %	3 %	3 %	7 %
1990-tal	8%	12%	11%	13%	10%	14 %	17 %	15 %	13 %	13 %
1980-tal	17%	24%	30%	27%	30%	29 %	27 %	30 %	32 %	33 %
1970-tal	19%	17%	13%	10%	11%	14 %	16 %	20 %	21 %	24 %
1960-tal	21%	19%	22%	22%	25%	17 %	16 %	18 %	16 %	14 %
1950-tal	22%	16%	13%	13%	10%	12 %	12 %	8 %	8 %	5 %
1940-tal	6%	4%	4%	6%	5%	6 %	6 %	2 %	3 %	3 %
1930-tal	2%	1%	2%	2%	2%	2 %	3 %	2 %	2 %	1 %

Orsak till besök, snitt / mottagningskväll:

	2024 n (%)	2023 n (%)	2022 n (%)	2021 n (%)	2020 n (%)	2019 n (%)	2018 n (%)	2017 n (%)	2016 n (%)	2015 (sep-dec) %
Kassa	22.1 (61)	20.5 (55)	21 (57)	22(67)	18,5 (62)	40,7 (61)	36,0 (59)	20,7 (59)	21,8 (58)	56
Tandläkare	2.4 (7)	2.9 (8)	3,7 (10)	2,2(7)	3,2 (11)	6,0 (9)	6,3 (10)	3,9 (11)	4,4 (11)	10
Sjuksköterska	6.4 (18)	6.7 (18)	5,7 (15)	5,2(16)	6,0 (20)	12,4 (19)	10,3 (17)	7,4 (21)	8,4 (22)	23
Psykiatriska teamet	3.1 (9)	4.9 (13)	4,5 (12)	1,5(5)	2 (5)	4,3 (6)	5,5 (9)	2,1 (6)	2,1 (6)	9
Optiker*	2.1 (6)	2.3 (6)	2 (6)	2,1(6)	1 (2)	5,9 (3)	7,2 (5)	6,6 (3)	4,7 (3)	2
Socialt stöd**	0.5 (1)	0.4 (1)	0,3 (1)							

OBS att varje besökare kan ha flera ärenden.

* Optiker är på plats ca 1 ggr/mån. och har då i snitt haft 5,9, 7,2, 6,6 respektive 4,7 besökare.

Utslaget över alla årets mottagningar står Optikern för 5% respektive 3% av orsakerna till att besöka oss.

** 2022 redovisar vi också besökare som kommer för Socialt stöd.

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Redovisning vårdhinder

Nedan följer en redovisning av de vårdhinder som volontärerna på Rosengrenskas vårdförmedling för papperslösa registrerat och skickat vidare till Patientnämnden Västra Götaland (PN), Röda Korsets Vårdförmedling Stockholm (RK) eller Etiskt Forum Sahlgrenska Universitetssjukhuset (EF) under perioden 2024-01-01 – 2024-12-31. Dessa vårdhinder är sådana som ej kunnat lösas under mottagningstid, då de krävt insatser på kontorstid. Under 2024 hanterades totalt 28 ärenden, varav 10 ärenden till PN, 3 till RK, 11 till EF och 4 hanterades utan inblandning av dessa instanser.

I den här redovisningen ingår inga ärenden som rör tandvård. Orsaken till detta är att patienter som söker sig till mottagningen för tandrelaterade besvär i regel inte träffar en sjuksköterska, utan träffar en tandläkare eller hänvisas direkt till Folktandvården.

Nedan visas en indelning över typ av vårdhinder i 5 kategorier.

Typ av vårdhinder 2024	Antal
Felaktig patientavgift	18
Nekad vård utifrån juridisk status	7
Felskrivna recept	1
Avi som ej går att hämta ut	1
Ej åtgärdad remiss gällande psykologkontakt, trots påminnelser	1
Totalt: 28	

Vi har vidare delat in orsaken till vårdhindret, i följande kategorier: *Okunskap vårdgivare*, *Bedömt som vård som kan anstå*, *Brist i administration* och *Orsak framgår ej*. Gällande sistnämnda kategorin är majoriteten fakturaärenden som korrigerats direkt via aktuell fakturaenhet, och där verksamheten ej givits möjlighet att specificera orsaken till att det blivit fel i debiteringen. Vissa ärenden går in i flera kategorier, men har redovisats under den huvudsakliga för att underlätta översikten.

Nedan redovisas orsak till vårdhinder efter kategori.

Orsak till vårdhinder 2024	Antal
Okunskap vårdgivare	7
Bedömt som vård som kan anstå	1
Brist i administration	3
Orsak framgår ej	17

Majoriteten av de vårdhinder som vi hanterar är feldebiteringar. I de fall där vårdgivaren återkommit med ett svar framgår att den vanligaste orsaken är okunskap hos vårdgivaren eller att det ej framgått att patienten är tillståndslös - vilket lett till missförstånd. Detsamma gäller oftast i de fall då recept blivit felskrivna, vilket leder till att patienten blir självbetalande

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

för sin medicin. För att läkemedel ska bli subventionerade krävs att receptet märks med korrekt subventioneringskod.

Under 2024 noterade vi återkommande problem för patienter med dubbelsidig katarakt som sökte vård på en specifik Ögonmottagning i VGR. Det handlade om patienter som nekades åtgärd med hänvisning till deras juridiska status, katarakt-op bedömdes vara kirurgi som kan anstå. Efter insatser från en av våra vårdhinder-samarbetspartners blev samtliga patienter slutligen erbjudna operation, dock enbart på ett öga. Detta, till synes generella, beslut att för just papperslösa enbart åtgärda ett öga har vi ifrågasatt. Då det strider mot aktuell lagstiftning, förarbetena till lagen och Socialstyrelsens skrivelser att ha en generell policy för papperslösa patienter, och inte göra en individuell bedömning där hänsyn tas till specifika skäl enskilda patienter kan ha för att exempelvis behöva fungerande avståndsbedömning. Diskussion förs därför ånyo med Ögonmottagningen.

Nedan följer en kort sammanfattning av de vårdhinderärenden som vi under året fått kännedom om på den aktuella Ögonmottagningen.

- Dement äldre kvinna med dubbelsidig katarakt. Remitteras till Ögon från optiker på Rosengrenska. Träffar ögonläkare som nekar åtgärd med motiveringen "Kataraktoperation är inte kirurgi som inte kan anstå varför vi i offentlig förvaltning inte kan erbjuda detta. Patienten hänvisas naturligtvis vid behov till privat leverantör." Med hjälp av insatser från vår samarbetspartner sätts patienten upp på väntelista för operation. Patienten har vid det senaste besöket på Ögon informerats om att enbart ett av ögonen kommer att opereras.
- Äldre kvinna med dubbelsidig katarakt. Remitterats till Ögon i början av året, katarakten åtgärdas då ej "eftersom patienten på bästa ögat såg 0,4 och saknade fullständigt svenskt personnummer". Remitteras på nytt via optiker på Rosengrenska och träffar läkare på Ögon under hösten. Synen har då försämrats och patienten har fallit illa till följd av svårigheter med avståndsbedömning. Ögonläkaren meddelar att "hon behöver operera bägge ögonen men då hon saknar 4-sista siffror så får hon söka privat för denna åtgärd och bekosta det själv". Med hjälp av insatser från vår samarbetspartner sätts patienten upp på väntelista för operation. I slutet av året opereras ett av hennes ögon.
- Multisjuk man med bla kronisk njursvikt, insulinbehandlad diabetes, KOL, prostatacancer, nedsatt gångförmåga efter stroke, använder rullator. Dubbelsidig katarakt, gjort en högersidig katarakt-op utomlands för 7 år sedan. Mycket nedsatt syn på bägge ögon. Nekas åtgärd på Ögon tidigt 2023 med motiveringen "Med tanke på patientens papperslösa status går det ej att genomföra offentligt finansierad kataraktoperation inom ögonsjukvården. Hänvisar till privat alternativ." Enligt uppgift från sin vårdcentral ser han i feb-24 0,0 på vä och 0,1 på hö öga.

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Med hjälp av insatser från vår samarbetspartner sätts patienten upp på väntelista för operation. I början av 2025 opereras ett av hans ögon.

Vi har de senaste åren sett en ökning av patienter som saknar rätt till subventionerad vård och som söker Rosengrenska då de fått fakturor som de har mycket svårt att betala. Detta gäller personer som söker uppehållstillstånd (UT) på anknytning, söker UT på arbete, har giltigt turistvisum och EU-migranter utan försäkringskort som befunnit sig mindre än tre månader i Sverige. Dessa grupper är självbetalande för vård, det gäller även vården för barn från dessa grupper. Vissa patienter med arbetstillstånd har sjukförsäkring via sin arbetsgivare, de kan då ha möjlighet att få vården betald via sin försäkring. Det är dessvärre vanligt att sjukförsäkring inte har tecknats.

2024 träffade vi ett fåtal patienter som av ovan beskrivna skäl saknade rätt till subventionerad vård och subventionerad medicin. Det rörde sig främst om kvinnor och barn som sökt UT på anknytning och som i väntan på beslut om UT behövt vård via mödrahälsovården och/eller förlossningen respektive eftervård efter födseln. Då dessa patienter är korrekt fakturerade så kan vi inte begära av vårdgivaren att deras fakturor ska justeras, och vi redovisar inte dessa ärenden som vårdhinder - då vårdgivaren ej gjort något fel. Vi vet dock inte i vilken utsträckning patienterna fått information om kostnaden för deras vård innan de fått vården. Förra året skickade vi ett av dessa ärenden vidare EF, då vi bedömde att särskilt ömmande skäl förelåg.

Vår statistik över vårdhinder är baserad på det vi får berättat för oss av de patienter som vi möter och vad vi sedan under uppföljning och med hjälp av journalkopior kan ta reda på. Vi kan därför endast ge en begränsad bild över orsaken till att den här gruppen möter hinder i kontakt med vården.

Samverkan

Under 2024 har Rosengrenska fortsatt samarbetat med Patientnämnden i Västra Götalandsregionen avseende den typen av vårdhinder som rör felaktiga fakturor. När det gäller övriga vårdhinder/patientärenden som inte kunnat lösas på under mottagningstid utan krävt handläggning på dagtid fortsätter samarbetet med Röda Korsets nationella vårdförmedling. Exempel på sådana ärenden är patienter som nekats vård på felaktiga grunder. Rosengrenska har också samarbetat med Etiskt Forum på Sahlgrenska Universitetssjukhuset i några ärenden.

Vår vårdförmedling har också ett nära samarbete med andra organisationer, såsom Svenska Kyrkan, Vision for All, Rosenjuristerna, Agape och Ingen Människa är Illegal. Dessa organisationer bedriver också olika stödinsatser för den papperslösa gruppen. Vi ingår även

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

i flera lokala nätverk med ideella och kommunala verksamheter som arbetar med utsatta grupper.

Vi har även flertalet internationella samarbeten, bland annat är Rosengrenska med och organiserar ett nordiskt nätverk av frivilliga kliniker samt samarbetar med PICUM som arbetar med papperslösas rättigheter på en europeisk nivå.

Under 2024 fortsätter samarbetet mellan Stiftelsen Carlanderska sjukhuset och Rosengrenska stiftelsen, där Carlanderskas ekonomiska stöd för vårdrelaterade kostnader för patienter som själva saknar ekonomiska möjligheter är ovärderligt.

Detta stöd går i första hand till kostnader för läkemedel på recept, resor till sjukvårdsinrättning och till tandvård. Genom Stiftelsen Carlanderska sjukhuset finns även möjlighet att ställa vissa medel till förfogande för att ta emot patienter på sjukhuset i fall där vård inte kan genomföras på annat sätt.

Arbetet för att utveckla ett Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP) mellan Rosengrenska stiftelsen, Svenska Röda Korset och Västra Götalandsregionen har fortsatt och genom politiskt beslut inom Västra Götalandsregionen med brett stöd kunde under hösten 2024 planeringen fortsätta och rekrytering av sjuksköterskor inledas. Syftet med samverkan är att nyttja civilsamhällets förtroende och upparbeta kontaktytor för att i samverkan med regionen motverka barriärer och sänka trösklar till vård för några av de mest utsatta i vårt samhälle. Genom samverkan kan regionen nå målgruppen och civilsamhället kan nå vårdgivarna.

Denna funktion med vårdlots för papperslösa i VGR planeras utgå från befintlig struktur och förslagsvis kan verksamhetsgrunden för vårdförmedlingen i Stockholm användas. Vårdlotsen kan med fördel ta användning av befintlig verksamhet som bedrivs av Rosengrenska och Svenska Röda Korset.

Påverkansarbete

Heldagen 2024

Den 19 oktober 2024 genomförde Rosengrenska stiftelsen en heldag för volontärer och andra intresserade på Världskulturmuseet. Det övergripande temat var **Civilt Motstånd** och dagen inleddes och avslutades av ordförande Gunnar Henning som anknöt till historien om Antigone som tvingades välja mellan det som var rätt enligt moralen och det som var rätt enligt lagen. Rachid Chaouch från Fridh Advokatbyrå gick sedan igenom de nya lagar och tillämpningen av dem som nyligen kommit. Uppenbart var en tydligt tilltagande repression mot asylsökande och papperslösa. Henry Ascher, medicinskt ansvarig Rosengrenska Stiftelsen gjorde en historisk exposé över hur de medicinska professionerna har hanterat dilemmat mellan det moraliska och det lagliga, och hur de tydligt tagit ställning för det moraliska/etiska. Han följdes av Linus Hermansson, diakon och doktorand i Svenska

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Kyrkan, som berättade om en upplevelse där gränspoliserna slog till mot ett läger med papperslösa familjer. Det hade varit och var fortfarande omskakande för honom hur ett läger som skulle ge familjerna hopp blev motsatsen och hur hjälplösa kyrkand frivilliga blev.

Efter lunch inledde Per Herngren, författare med böcker om civil olydnad och som också leder kurser och övningar i civil olydnad och konflikthantering. Hans tema var att om man vill ha förändring skall man agera som om förändringen redan skett. Han gav ett flertal exempel på hur det har gått till i hans liv och vilka framgångar han haft. Efter honom kom Josephine Greenbrook, ledare för *Plattformen för Migration, hälsa och Mänskliga Rättigheter* vid Göteborgs Universitet med exempel från den egna forskningen om hur medicinsk personal hanterar konflikter mellan etiken och lagen där till exempel läkare ser det som ett problem men där de löser det på en mängd olika sätt, en del lagliga, en del olagliga, de allra flesta med en strävan efter att uppfylla etiken.

Sedan följde ett panelsamtal som modererades av Gert Gelotte, och som att handla om hur vi kan följa den etik våra medicinska organisationer ber oss att följa i en allt mer repressivt politiskt klimat. Och som Gunnar Henning avslutade med att poängtera, Antigones dilemma finns fortfarande.

Föreläsningar under 2024

Representanter från Rosengrenska har under året föreläst om rätten till vård och informerat om organisationens verksamhet vid ett flertal tillfällen - bl.a socionomutbildningen vid Göteborgs universitet och Högskolan i Väst, internationella mastern i socialt arbete, folkhälsovetarprogrammet och läkarutbildningen vid Göteborgs universitet. Vi har också deltagit i VGR:s seminarium om vård som inte kan anstå och vid utbildningsdagar och arbetsplatsträffar på kliniker och vårdenheter vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Angiveriutredningen - Aktuella diskussioner 2024

Hårdnande samhällsklimat.

Tidö-avtalet mellan regerings- och stödpartier fortsätter att på olika sätt kasta mörka skuggor och skapa mycket stor oro för människor i asylprocess och som vistas i landet som papperslösa. Regeringen har fattat beslut och tillsatt ett flertal utredningar, alla med syfte att kraftigt försvåra och inskränka människor möjligheter till ett värdigt liv.

Exemplen på sådana utredningar är många. Som utredningen om en angiverilag som betyder att offentligt anställda ska ha en skyldighet, enligt lag, att ange personer som inte har rätt att vara i landet, och utredningen med förslag att ta bort subventionen för all form av tandvård för dessa personer. Dessutom föreslås inskränkningar av rätten till tolk för personer med uppehållstillstånd, något som riskerar att leda till ökade medicinska risker.

Många vårdprofessionella organisationer, fackliga och andra liksom civilsamhällesorganisationer pekar på de omänskliga och djupt oetiska konsekvenserna.

Rosengrenska stiftelsen

Vård för papperslösa

Rosengrenska Insamlingsstiftelsen
Org.nr 855100-6334

Om regeringen beslutar att, genom lagstiftning eller regeringsbeslut, genomföra de förslag som Tidöavtalet anger, riskerar såväl hälsan som livssituationen för personer i redan svårt utsatta situationer att försämrats, samtidigt som hälso- och sjukvårdens möjligheter att bedriva en etiskt grundad och patientsäker vård kraftigt begränsas.